

І. М. Гудков

Голосіївський ліс

ГОЛОСІЇВСЬКИЙ ЛІС – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення (від 1972). Пл. 1052 га. Знаходиться у пд. правобереж. частині Києва. З Г. л. межують Голосіїв. парк ім. М. Рильського (141 га), Нац. комплекс «Експоцентр» (272 га) та урочище «Феофанія» (175 га). У минулому вони були тер. Г. л. і фактично утворюють з ним один масив. Голосіїв. парк ім. М. Рильського – один з найбільших парків культури і відпочинку Києва, пам'ятка садово-парк. мистецтва заг.-держ. значення (від 1990). Він був створ. 1958 у пн.-зх. частині Г. л., відокремлений від осн. масиву низкою забудов. Композиц. основу парку становить Горіховат. долина вздовж каскаду з 4-х ставків. У парку є спорт. комплекс, Зелений театр, виставк. павільйон, атракціони, дит. майданчик, кафе. 2003 в парку встановлено пам'ятник М. Рильському. Тер. Г. л. розчленов. глибокими ярами та балками, на дні яких протікають струмки, що утворюють озера і ставки заг. пл. бл. 11 га. Відносна вис. 50 м. Г. л. розташ. у найвищій частині міста, окремі ділянки якої становлять понад 100 м над рівнем Дніпра. Ґрунти переважно представлені сірими і темно-сірими ліс. відмінностями легкосуглинк. гранулометр. складу.

У Г. л. переважають грабово-дубові насадження. 1-й деревний ярус представлений дубом черешковим (трапляються 300–500-річні велетні з обхватом стовбура до 6 м), липою серцелистою (є дерева віком до 200–300 р.), ясенем звичайним, кленом гостролистим. 2-й ярус сформов. грабом звичайним, кленами польовим і татарським, в'язом струнким, грушею звичайною лісовою, яблунею лісовою. У перезволож. низинах трапляються осика та вільха звичайна. У 3-му ярусі (підліску) ростуть ліщина звичайна, бруслина європейська, глід звичайний, калина звичайна, бузина чорна, терен, рокитник, шипшина. 4-й ярус представлений трав'янистою рослинністю. Серед видів, занесених до Червоної книги України, – підсніжник звичайний, любка дволиста, лілія лісова. Ростуть також конвалія звичайна, копитняк звичайний, щавель кінський, осока лісова, чистець жовтий, зірочник лісовий, суниця лісова, медунка лікарська тощо. На тер. Г. л. представлені також

інтродуков. деревні види, які не ростуть в природ. лісах цієї зони: бархат амурський, біла акація, клен сріблястий, дерен білий, скумпія звичайна, каркас західний, сосна європейська тощо.

Тварин. світ Г. л. різноманітний. Серед гризунів трапляються миші, пацюки, ондатра, нутрія, білка звичайна, вовчок великий, лісовий та горішковий, ховрах крапчастий, заєць-русак; комахоїдних – кріт звичайний, бурозубка звичайна, маленька та рівнозуба, кутора велика (занесена до Червоної книги України) та маленька, їжак звичайний та південний; рукокрилих – кажан пізній, нічниця водяна та вусата, вухань звичайний, вечірниця мала, руда та велика, нетопир-карлик та нетопир лісовий; хижаків – куниця лісова, борсук, тхір темний, або звичайний, ласка, лисиця звичайна, єнотоподібний собака. Під впливом госп. діяльності людини видове різноманіття ссавців та й ін. класів тварин зменшується.

Орнітофауна Г. л. нараховує понад 50 видів. Найбільш поширені з них – зяблик, мухоловка-білошия, вівчарик-торохтійка, синиця звичайна голуба та велика, малинівка, або зорянка, дубоніс звичайний. Трапляються також дятел строкатий, славка чорноголова, сойка, дрізд чорний та співочий, крутиголовка, іволга звичайна та ін. Серед земноводних поширені тритон звичайний та гребінчастий, кумка звичайна, жабка земляна, ропуха звичайна та зелена, квакша звичайна, жаба трав'яна, гостроморда та ставкова, черепаха водяна, ящірка зелена, прудка та живородна, вуж звичайний, мідянка звичайна (занесена до Червоної книги України), гадюка звичайна. Тільки у Г. л. зберігся ендемік Лісостепу, занесений до Червоної книги України, – ківсяк Семенкевича.

У сх. частині Г. л. – залишки Китаїв. городища (засн. у 9–10 ст.). У 14 ст. тут засн. печерний монастир – т. зв. [Китаївську пустинь](#), 1763–67 споруджено Троїц. церкву (арх. С. Ковнір). Під городищем розташ. входи до печер, які використовувались прадавніми людьми як житло. На Пд. від городища – залишки с-ща часів Київ. Русі, на г. Пересечен залишки княжої садиби (дитинець, вали, рови, брама). У давнину тер. Г. л. належала монастирям (входили до складу Києво-Печер. лаври), окремі будівлі яких збереглися дотепер. 1631 київ. митрополит Петро Могила заснував [Голосіївську пустинь](#). У 18 ст. тут насаджено великий лісопарк («посіяно на голому місці» – звідси, ймовірно, походить назва Г. л.). На тер. Г. л. знаходяться Нац. аграр. університет, Гол. астроном. обсерваторія НАНУ, Літ.-мемор. музей М. Рильського, лікув.-оздоров. комплекс «Феофанія». Нині тривають роботи зі створення Нац. природ. парку «Голосіївський», основою якого буде Г. л.

Рекомендована література

1. Гаврилюк В. С., Речмедін І. О. Природа Києва та його околиць. К., 1956;
2. Родичкин І. Д. и др. Сады, парки и заповедники Украинской ССР. К., 1985;
3. Національний природний парк «Голосіївський»: проблеми і традиції творіння // Ойкумена. 1995. № 1–2;

4. Дмитрук О. Рослинний покрив Києва та його еволюція // Київ як екол. система: природа-людина-виробництво-екологія. К., 2001;
5. Гетьман В. Національний природний парк «Голосіївський»: перспективи створення // Історія укр. географії. Спецвипуск: Краєзнавство. 2001. Вип. 4;
6. Зуб Л. М. та ін. Екологічна стежка «Голосіївський ліс». К., 2003;
7. Екологія Голосіївського лісу: Зб. ст. К., 2006.

Бібліографічний опис:

Голосіївський ліс / І. М. Гудков // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-26588>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).